

Hörsel- och balansrubbningar

Slutversion 1

Övergripande kompetensdefinition

Definition av kompetensområdet

Specialiteten hörsel- och balansrubbningar är en grenspecialitet till basspecialiteten öron-, näs- och halssjukdomar. Specialiteten omfattar handläggningen och behandling av patienter med sjukdomar i hörsel- och balanssystemet. Hörsel- och balansrubbningar är en medicinsk specialitet som förenar medicin och teknik med ett psykosocialt synsätt. Specialiteten är individuellt inriktad med klinisk och laborativ diagnostik samt behandling innefattande medicinskt, tekniskt, habiliterande såväl som rehabiliterande åtgärder samt förebyggande insatser. Centralt är kunskapen och förståelsen av hörselns och balansens fysiologi samt konsekvenserna av hörselnedsättning, tinnitus, ljudkänslighet och balansstörning både vad gäller individ och samhälle.

Kompetenskrav

Krav för medicinsk kompetens

För specialistkompetens i hörsel- och balansrubbningar krävs kunskaper inom det audiologiska och vestibulära området för att självständigt kunna handlägga och behandla patienter med sjukdomar i och symptom från hörsel- och balanssystemet. Det krävs också ett arbetssätt som möjliggör samarbete med andra yrkesgrupper inom det audiologiska och angränsande området, främst audionomer och hörselpedagoger. Kunskap krävs även rörande ljud och ljudmiljöns inverkan på människor. Det krävs även kännedom om handikapp- och patientorganisationer med anknytning till ämnesområdet.

För specialistkompetens inom hörsel- och balansrubbningar krävs dessutom teoretiska kunskaper om anatomi, fysiologi, patologi, etiologi, symptomatologi samt att behärska medicinsk utredning och behandling av de vanliga och viktiga sjukdomstillstånden vad gäller hörsel- och balans, öra, tinningben, lateral skallbas, näsa, bihålor och främre skallbas, munhåla, svalg, struphuvud, luftstrupe, matstrupe, huvud, hals, sköldkörtel, spottkörtlar och angränsande strukturer.

Det krävs också kirurgiska färdigheter inom ovan nämnda områden som är nödvändiga för att självständigt kunna handlägga de vanliga och viktiga

tillstånden inom specialiteten. Detta innebär basala kunskaper inom respektive område och praktisk färdighet i förekommande undersöknings-, behandlingsmetoder och uppföljning av resultat. Särskild vikt läggs vid kompetens att självständigt kunna handlägga akuta och livshotande tillstånd (delmål 1-4).

Kompetenskrav för kommunikativ kompetens, ledarskapskompetens samt kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete

Kommunikativ kompetens

Den jämlika och ansvarstagande patienten

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga till dialog och en öppen kontakt med patienten och dennes närstående, som präglas av empati och förtroende samt respekt för patientens rätt till information, inflytande och delaktighet i besluten. Kontakten ska också präglas av samverkan och lyhördhet för patientens behov, önskemål och rätt till självbestämmande samt ge stimulans åt patientens engagemang och ansvar för den egna vården.

Mångfalds- och genusaspekter

Kommunikationen med patienten och dennes närstående ska dessutom präglas av kunskap och respekt för transkulturella aspekter och mångfaldsaspekter såsom ålder, språk, etnicitet, sexuell läggning och religion samt genus.

Interprofessionella relationer

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga till kommunikation, såväl skriftligt som muntligt, med andra läkare och medarbetare, med respekt för deras yrkeskunskaper och kompetens. Detsamma gäller för kontakter med företrädare för allmänheten och olika samhällsinstanser.

Pedagogisk förmåga

Den specialistkompetenta läkaren ska ha pedagogisk förmåga för att kunna informera och undervisa, främst patienter och deras närstående men också andra läkare och medarbetare samt studenter.

Professionellt förhållningssätt och etik

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga att kontinuerligt arbeta med sitt professionella och läkaretiska förhållningssätt, med målet att kunna fatta självständiga beslut av medicinsk etisk natur.

Egen kompetensutveckling

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga att kontinuerligt pröva och identifiera, tillsammans med verksamhetens krav, de egna behoven för kompetensutveckling för att kunna motsvara kraven på bästa möjliga vård för patienterna.

Ledarskapskompetens

Medarbetarskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha utvecklat förmåga till självkännedom och kunskap om den egna funktionen och rollen i organisationen.

Handledarskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga att handleda andra läkare och medarbetare samt studenter.

Ledarskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga till ledarskap som utmärks av samverkan, öppenhet och dialog med medarbetarna. Ledarskapet ska vidare präglas av delaktighet och verksamhetsutveckling, som är förbättringsinriktad. Förmåga att leda arbete i vårdteam är grundläggande.

Systemkunskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha kunskap om hälso- och sjukvårdens organisation, administration, ekonomi och regelverk samt om dess styrning för bästa resursutnyttjande.

Kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete

Medicinsk vetenskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga till ett medicinskt vetenskapligt syn- och förhållningssätt, kunskap om forskningsmetodik, inklusive epidemiologiska grundbegrepp, samt om metoder för evidensbaserad medicin och granskning av vetenskaplig information.

Förbättrings- och kvalitetsarbete

Den specialistkompetenta läkaren ska ha kunskap och kompetens i evidensbaserat förbättrings- och kvalitetsarbete. Målet är att kunna initiera, delta i och ansvara för kontinuerligt systematiskt förbättringsarbete med betoning på helhetsperspektiv, patientsäkerhet, patientnytta, mätbarhet och lärandestyrning för att kritiskt kunna granska och utvärdera den egna verksamheten.

Folkhälsa och prevention

Den specialistkompetenta läkaren ska ha kunskap om hälsans bestämningsfaktorer, och andra folkhälsoaspekter samt om metoder för hälsofrämjande samt skade- och sjukdomsförebyggande insatser för att i det medicinskt vetenskapliga arbetet och kvalitetsarbetet kunna beakta denna kunskap.

Utbildningsstruktur

Specialiseringstjänstgöring i hörsel- och balansrubbningsområden kan påbörjas före, under eller efter specialiseringstjänstgöringen i öron-, näs- och hals-sjukdomar och kan genomföras integrerat.

Specialiteten har en gemensam kunskapsbas med Öron- Näs- och Halssjukdomar. Under en inledande del bör därför tonvikt läggas på tjänstgöring inom akut och basal Öron- Näs- och Halsverksamhet. ST-läkaren bör dock tidigt under utbildningen börja sin tjänstgöring inom audiologisk och vestibulär verksamhet. Tjänstgöring inom Öron- Näs- och Halssjukdomar och hörsel- och balansrubbningsområden bör sedan på ett adekvat sätt varvas fram tills fastställda kunskapskrav uppnåtts.

Det är på enhet som bedriver audiologisk- och vestibulär diagnostik och behandling, som huvuddelen av den nödvändiga kunskapen kan inhämtas vad gäller kompetensområdet hörsel- och balansrubbningsområden. För att få erfarenhet av den kontinuitet i patientrelationen, vilket är en förutsättning för förståelse av patienter med bestående funktionshinder, krävs lång sammanhängande tjänstgöring. Det är också viktigt med en längre periods tjänstgöring på universitetsklinik för att tillägna sig avancerad audiologisk och vestibulär diagnostik och vetenskap.

Det är också viktigt att skaffa sig erfarenhet av olika specialiteter och verksamheter som har beröringspunkter med audiologi. Detta uppnås genom komplettering av huvudtjänstgöringen med tjänstgöring inom en eller flera av följande specialiteter; neurologi, barn- och ungdomsmedicin, geriatrik, klinisk genetik och psykiatri.

Även auskultation eller studiebesök kan i vissa fall täcka in mindre delar av kompetensområdet.

Parallellt med den kliniska tjänstgöringen bedrivs teoretiska studier liksom deltagande i kurser och konferenser.

Delmål

Medicinsk kompetens

Delmål 1	Metoder för lärande	Uppföljning
att behärska diagnostik samt kirurgisk- och ickekirurgisk behandling av vanliga och viktiga sjukdomar inom ÖNH-specialiteten och särskilt de akuta tillstånden	klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	kurs	intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	teoretiska studier	

Delmål 2	Metoder för lärande	Uppföljning
att behärska basal klinisk undersökning samt basal tolkning av bild-, funktions- och laborativ diagnostik inom ÖNH-specialiteten	klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	auskultation under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	
	kurs	intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	teoretiska studier	

Delmål 3	Metoder för lärande	Uppföljning
att behärska basal klinisk undersökning och tolkning av de vanliga testmetoderna gällande hörsel- och vestibularisfunktion samt kirurgisk och ickekirurgisk behandling av de viktiga och vanliga sjukdomarna i hörsel och balansorgan	klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	kurs	intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	teoretiska studier	

Delmål 4	Metoder för lärande	Uppföljning
att behärska klinisk undersökning samt basal kirurgisk och ickekirurgisk behandling av de vanliga och viktiga sjukdomstillstånden i larynx och andningsvägar samt av störd röst- och talfunktion	klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	kurs	intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	teoretiska studier	

Delmål 5	Metoder för lärande	Uppföljning
att behärska utredning, diagnostik, behandling och uppföljning av de vanligaste orsakerna till hörselnedsättning hos vuxna	klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	kurs	intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	större yrkesrelaterad sammankomst	
	teoretiska studier	

Delmål 6	Metoder för lärande	Uppföljning
att behärska utredning, diagnostik, behandling och uppföljning av de vanligaste orsakerna till hörselnedsättning hos barn	klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	kurs	intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	större yrkesrelaterad sammankomst	
	teoretiska studier	

Delmål 7	Metoder för lärande	Uppföljning
att behärska utredning, diagnostik, behandling och uppföljning vid tinnitus och dysakusi	klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	auskultation under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	
	kurs	intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	vårdteamarbete under handledning	
	större yrkesrelaterad sammankomst	
	teoretiska studier	

Delmål 8	Metoder för lärande	Uppföljning
Att behärska utredning, diagnostik, behandling och uppföljning av vestibulär yrselsjukdom och balansstörning samt att kunna bedöma de sjukdomar inom andra områden som påverkar balanssystemet	klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	kurs	intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	större yrkesrelaterad sammankomst	
	teoretiska studier	

Delmål 9	Metoder för lärande	Uppföljning
att behärska medicinsk, teknisk, psykosocial och pedagogisk rehabilitering av vuxna och barn med perifera och centrala hörselproblem	klinisk tjänstgöring under handledning och auskultation vid enhet som handlägger dessa tillstånd	intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	kurs	intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	vårdteamarbete under handledning	
	större yrkesrelaterad sammankomst	
	teoretiska studier	

Delmål 10	Metoder för lärande	Uppföljning
att behärska utförandet och tolkningen av förekommande audiologiska, vestibulära och otoneurologiska testmetoder	klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	kurs	intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	teoretiska studier	

Delmål 11	Metoder för lärande	Uppföljning
att behärska indikatorer för hörselhjälpmedel samt att ha kunskap om alternativa kommunikationssätt för hörselskadade och döva personer	auskultation under handledning vid enhet som handlägger dessa tillstånd	
	kurs	intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	vårdteamarbete under handledning	
	teoretiska studier	

Delmål 12	Metoder för lärande	Uppföljning
att kunna handlägga buller och ljudmiljöns inverkan på människor för information och prevention samt att ha kunskap om ljudfysik och akustik	kurs	intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	större yrkesrelaterad sammankomst	
	teoretiska studier	

Kommunikativ kompetens

Delmål 13	Metoder för lärande	Uppföljning
att ha förmåga till dialog och en öppen kontakt med patienten och dennes närstående	klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare

Delmål 14	Metoder för lärande	Uppföljning
att ha förmåga till kommunikation, såväl skriftligt som muntligt, med andra läkare och medarbetare	klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare

Delmål 15	Metoder för lärande	Uppföljning
att ha förmåga att informera och undervisa patienter, närstående, andra läkare och medarbetare samt studenter	klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	undervisa under handledning	

Ledarskapskompetens

Delmål 16	Metoder för lärande	Uppföljning
att ha förmåga att handleda andra läkare och medarbetare samt studenter	klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	kurs	intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	handleda under handledning	

Delmål 17	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga att leda i samverkan och dialog med medarbetarna samt i vårdteam	klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	kurs	intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare

Delmål 18	Metoder för lärande	Uppföljning
att ha kunskap om hälso- och sjukvårdens organisation, styrning och regelverk	kurs	intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare

Kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete

Delmål 19	Metoder för lärande	Uppföljning
att ha förmåga till ett medicinskt vetenskapligt syn- och förhållningssätt	skriftligt individuellt arbete under handledning enligt vetenskapliga principer	intyg om godkänt skriftligt individuellt arbete utfärdat av aktuell handledare

Delmål 20	Metoder för lärande	Uppföljning
att ha kunskap om och kompetens i evidensbaserat förbättrings- och kvalitetsarbete	kvalitets- och utvecklingsarbete under handledning	intyg om godkänt kvalitets- och utvecklingsarbete utfärdat av aktuell handledare